

Bohumil Hrabal

Een drieбенig paard

Uit het Tsjechisch vertaald en van een nawoord
en noten voorzien door Kees Mercks

2024 Prometheus Amsterdam

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

De onderhavige vertaling is een selectie van veertien ‘brieven’ uit deel 13 (*Dopisy Dubence* / ‘Brieven aan Dubenka’, 1995) van het verzameld werk van Bohumil Hrabal. ‘De novemberorkaan’ verscheen eerder in de bundel *De toverfluit* (Bert Bakker 2002, vert. Kees Mercks).

© 1995 Bohumil Hrabal

© 2024 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Kees Mercks

Omslagontwerp Tessa van der Waals

Omslagbeeld Hana Hamplová

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 5530 8

HET SPROOKJE VAN HET GOUDEN PRAAG

Miss April,*

Uw en mijn lot zijn verbonden met De Gouden Tijger, hier zijn we over elkaar gestruikeld, dit is mijn love story, nooit heb ik een brief van u beantwoord, ook al heb ik u zo vaak geschreven, ik heb namelijk de brief gekozen als literaire vorm en zo kwam het dat ik mijn brieven aan Dubenka, dus die brieven aan u, geadresseerd heb aan de lezers van mijn uitgeverij Pražská imaginace, daarheen stuurde ik intieme mededelingen over mijn relatie tot u en alles wat er *in rebus politicis* aan de hand was in het land waarin ik leef en waar u enige tijd Tsjechisch studeerde... Miss April, alles wat ons scheidt, verbindt ons tegelijkertijd, deze luchtafstand tussen ons is een permanente, onzichtbare schrijfmachine waarop ik het gezang typ over mijn verschrikkelijke relatie met u... Waar ik ook maar ben, zie ik u niet alleen, maar spreek ik ook met u. Miss April, wanneer ik in mijn buitenhuisje in Kersko ben, dat daar verscholen ligt tussen de stammen van twee berkenbomen, ligt u ook nu nog uitgestrekt op de grond, onder uw hoofd heeft u uw rugzakje gelegd met daarin een Tsjechisch-Amerikaans en Amerikaans-Tsjechisch woordenboek, u ligt hier nog steeds, de permanente afdruk van uw liggende lichaam is hier nog steeds, ook dat dutje van u is hier voor eeuwig gebleven, ik zie u telkens weer wanneer ik hier ben om mijn katten te eten te geven en ik zo nu en dan een brief schrijf, aan u en voor u, hoewel ik u die nooit verstuur... U bent hier dus permanent, de katers en poesjes lopen om u heen, snuffelen aan u wanneer u slaapt of zomaar wat naar de kruinen van de berken kijkt... De poezen lopen om u heen en u bent voor hen Doornroosje en u bent voor ons het geschenk der ge-

* Zie 'Nawoord' op p. 215. Zie voor namen van Tsjechische personen 'Wie is wie' op p. 224.

schenken, zoals Duo de ijstaart der ijstaarten is... Telkens wanneer ik voor de poesjes melk inschenk, doe ik die in een grote witte kom die ik daar neerzet waar u bij uw eerste bezoek uw hoofd met daaronder het woordenboek had, de poesjes staan dus eigenlijk om uw hoofd heen hun melk te lebben, als een velg rond de naaf van een karrenwiel zijn die poezen, kopje naast kopje, en hun roze tongetjes lebben, nu en dan snuiven ze een beetje melk op in hun roze neusjes, verslikken zich, proesten het eruit... En u, miss April, u hoort vast wel via die luchtroute in uw oortjes bij uw haarlokken hoe de poesjes mijn boodschap aan u vanuit het Kerskose bos daar helemaal naar Californië doorfluisteren. Miss April, in Praag had ik u aangeboden een nachtje bij me te komen slapen, u mocht toen op de divan liggen, ik had daar de kussens en het dekbed van mijn vrouw op gelegd, u hebt één nacht bij me geslapen en sindsdien slaapt u hier telkens weer, dan bent u opnieuw bij me en bent u binnen het bereik van mijn innerlijke monoloog, vaak word ik wakker, net als u, en dan loop ik naar het raam, de hele nacht brandt de straatverlichting, als gebroken snoeren van barnsteenhalsettingen strekt de verlichting zich van paal tot paal uit, de lampen van auto's en autobussen zorgen daarbij voor oplichtende vonken en wat ik zie, vanuit mijn nachtelijk raam, hebt u destijds ook gezien, één keer slechts, maar dat was wel voor de eeuwigheid. Net zo is het dat wanneer ik naar bed ga, u naast me ligt, en net zo is het dat wanneer de maan straalt en na middernacht door mijn raam naar binnen schijnt, ik bij volle maan nooit kan slapen en als u me niet wakker maakt, wekt de maan me wel aan een onbewolkte hemel, want ik lijd bij volle maan onder dat maanlicht, net zoals ik zo heerlijk lijd onder u die naast me ligt, alhoewel uw lichaam daar ergens bij de Pacific ligt... Uiteindelijk kan zich alles wat verliefd is, en dus menselijk, door de lucht voortbewegen, ik denk zo vaak aan u, miss April en mogelijk hebt u daar niet eens weet van, ik ben zelfs blij dat wij elkaar maar enkele malen hebben gezien, Rilke schrijft over minnezangers dat wanneer zij hun amoureuze liefdesliederen voor hun dames zongen, zij huiverden en bang waren dat deze liefdeszang per ongeluk gehoord werd en de liefde beantwoord zou worden...

Miss April, we hebben elkaar voor het laatst gezien toen ik u vergezeld naar metrostation Florenc waar u de ondergrondse zou nemen en ik u een ringetje gaf met een robijnen oogje... en daarna onze laatste handdruk en laatste blik, waarna de metro met u erin door de tunnel werd opgeslorpt...

Miss April, u bent en zult hier altijd aanwezig zijn, zoals in De Gouden Tijger toen we samen bier dronken en ons lieten fotograferen met een opengeslagen boek van Ladislav Klíma, u hebt me die ingelijste foto per post vanuit die Veredelde Staten van u toegestuurd, trouwens, wanneer ik die foto's die Zuzana¹ me gaf, stuk voor stuk bekijk... die zijn zo levensecht, dat ik ze ook in mijn universiteitsrugzakje bij me draag, ik kijk vaak naar u, in de autobus, in de metro, die foto's zeggen me evenveel als wanneer u naast me zou zitten... U bent hier aanwezig, ook al zou u sterven, want voor mij kunt u nooit doodgaan, we horen bij elkaar als twee met boter besmeerde boterhammen, want, miss April, in De Gouden Tijger gebeuren dingen die bewijzen dat vriendschap en liefde niet door de dood worden beëindigd...

Daar bij het raam, achter een kamerscherm, direct waar de tapkast afbuigt, daar zitten in De Gouden Tijger jonge kerels, schilders, grafici, afgestudeerden van academies en grafische scholen, zij die de kost verdienen met design en reclames... het zijn leden van Het Gouden Praag, een club die hier elke dag na vieren bier komt drinken en elk jaar uitstapjes met de plezierboot organiseert of wandelingen in de natuur, dit is Het Gouden Praag dat elk jaar 's winters dansavonden organiseert of carnavalsfeesten, dit is Het Gouden Praag dat elk jaar een kalender uitgeeft, een beroemde kalender, bekend in alle werelddelen... Soms zit daar Het Gouden Praag met vijftientig man achter het scherm, en wanneer iemand naar het toilet moet, tillen ze allemaal als op een teken de tafel met hun handen een eindje in de hoogte, compleet met asbakken en glazen bier erop, en de man die zo nodig moet, duikt dan naar de grond en kruipt onder de tafel door, en vervolgens zetten diezelfde mensenhanden de tafel ook weer op de grond om wanneer hun vriend terugkomt op een gegeven teken de tafel opnieuw even op te tillen...

Miss April, maar op een dag gebeurde het dat het bericht kwam dat een van hen – ik zal hem hier maar Míla noemen – was heengegaan... En omdat Het Gouden Praag in De Gouden Tijger niet alleen bruiloften, dopen, maar ook begrafenissen organiseert, was Het Gouden Praag om negen uur 's ochtends in het zwart aanwezig voor de crematie van hun kameraad die maar drieënveertig was geworden, en vervolgens was er vanaf tien uur een rouwplechtigheid in De Gouden Tijger, iedereen zat daar net zoals ze anders zaten, alleen de plek waar Míla zat, was leeg, of eigenlijk ook niet helemaal leeg, er lagen bloemen en het was net alsof Míla nog leefde, levender dan ooit, want nadat er een meter bier werd besteld, zette de kelner ook op de plek waar Míla placht te zitten, een halve liter Prazdroj-pils neer... en telkens wanneer de anderen hun glas leeg hadden gedronken, goten ze Míla's glas ritueel in de spoelbak leeg en werd er voor Míla een nieuw glas bier neergezet... En, miss April, daarna kwam weer dat moment... de handen van de begrafenisgangers verenigden zich en tilden op een teken de tafel vol glazen Prazdroj een eindje op om de overledene de gelegenheid te geven om onder de opgetilde tafel door te kruipen en naar het herentoilet te gaan... Iedereen stond rechtop en keek ernaar hoe Míla toiletwaarts ging, en toen hij terugkeerde zagen ze hem op handen en voeten onder de tafel door kruipen om weer op de plek te gaan zitten waar hij altijd zat en nu na de crematie opnieuw zat... en toen iedereen er zich van had vergewist dat Míla gezeten was, zetten die vriendenhanden ritueel die langwerpige eikenhouten tafel weer op de grond... En vervolgens bestelde Het Gouden Praag het laatste rondje Prazdroj, want Míla hield het bij zijn dagelijkse portie van vijf halve litertjes...

Miss April, dit gebeurde dus in De Gouden Tijger toen een van de leden van Het Gouden Praag was overleden. Is dit staaltje van verbeeldingskracht nu werkelijk of onwerkelijk? In het Praag waar rabbi Ben Loew en zijn Golem hebben geleefd, is alles mogelijk en dus ook dat ik met u via de luchtpost spreek en dat hier in Kersko een wit wief² bij maanlicht ruisend rondwaart, ook hier zijn overledenen aanwezig bij de uitvaart en ik ben zo vrij u ook hiervandaan de groeten te doen,

lieve Dubenka, op wie miss April past als de drukknopjes van het merk Koh-i-noor Waldes.

Miss April, doet u Dubenka mijn beleefde groeten, ik ga nu liever een brief aan haar schrijven, wellicht worden dan mijn toon en stijl hoffelijker. Miss April, ik deel u zuinigjes mee dat ik opnieuw ben begonnen aan *Madame Bovary*.

PS

Emma Bovary... Emma, ach, ik moet er ineens aan denken dat toen ik met mijn arm bij Fára was, ik van dr. Pondělíček een samizdatartikel 'Over bovarysme' kreeg. Miss April, ik stuur u een paar regels hieruit die ik voor u heb overgeschreven...

Nathalie Sarraute: De schrijver spreekt door middel van zijn personages volstrekt oprecht over zichzelf. Flaubert leed in 1823 aan epileptoïde hysterie. Bij hysterie probeert de hystericus zich een dominante positie te verwerven, hij wil in het centrum van de belangstelling staan... Zijn winst bij een hysterische uiting is: een verweer tegen angst, de hystericus probeert zich emotionele en sociale voordelen te verwerven. Hij vlucht weg door een symptomatische deur... Conversiehysterie: een psychisch conflict dat falen van fysieke functies veroorzaakt... Pierre Janet: Het doel van de hystericus is *la belle indifférence*. Pathologische kalmte voor de prijs van onderdrukte impulsen en opzijgeschoven wensen. Een streven om zich een weg te banen naar een ander... Emma Bovary... De barrières van 'schuldbewuste waardigheid' van de protagonist worden geslecht... Hysterie, dat is de komediante in het psychisch leven: grotesk acteren, dramatische posities innemen, onwerkelijke verbeeldingskracht hebben. Het proces van conversiehysterie gaat gepaard met een sterk gevoel voor het groteske en fantastische, lichaam en ziel worden hierdoor aan elkaar gekoppeld... Psychosomatische conversie is een raadsel en een probleem voor de pathologie... Hysterie werkt een vals zelfconcept in de hand en wendt psychische defecten voor... het beschuldigen van wie dan maar ook... Foucault heeft het over de spontane archeologie van ooit ervaren libido... kinderjaren... spontane archeologie steekt weer de kop op bij hysterische neurose... regressie tot infantiel en karikuraal gedrag...

Het is april en in Kersko staat de maagdenpalm in bloei.

Ik heb net een recensie in *Tvorba* uit: 'Ondergrondse riviertjes van Bohumil Hrabal', geschreven door Tomáš Mazal. Hij merkt hierin op dat ik hem doe denken aan Robinson Jeffers,³ in wiens gedicht 'De liefhebbende herderin' Clare met haar kudde schapen de maand april tegemoet trok, terwijl ik me omringd weet door poezen... en dat ik via 'De novemberorkaan' en 'Ondergrondse riviertjes'⁴ miss April tegemoet reis.

[april 1991]

DE VERZONKEN KATHEDRAAL

Meneer Hrabal, meneer Hrabal, ik denk dat het al heel lang geleden is, maar ook weer niet zo lang dat ik het me niet meer voor de geest kan halen, niet alleen niet voor de geest halen, maar ook niet vergeten, eigenlijk was het toen voor de eerste keer dat ik me realiseerde dat ik geen jonge meid meer was, het was in Boedapest, waar zou het ook anders hebben kunnen gebeuren, en Boedapest is een prachtige pronkende stad en ik ging er naar het zwembad op het Margaretha-eiland, je loopt zo van je badhokje het bad in, direct via een poortje het warme water in, en dat is aangenaam, jammer dat er niet zoiets als het Margaretha-eiland is in Praag, dit zwembad, het is net zo'n bouwwerk als de overdekte markthal in de Praagse wijk Vinohrady, het voelde zelfs alsof ik naakt de Vinohradse Schouwburg betrad, al bevinden zich die baden buiten... ik ging er toen zwemmen en dat hete water maakte me gelukkig en het was in de herfst en van het water steeg damp op en ik droomde daar aan de oever van de Donau van die groentemarkthal en het kwam daar in me op dat de Donau voor de mensen hier net zoiets is als de Moldau in Praag, er zijn trappetjes naar de beide oevers van de Donau en midden op de dag en van 's middags tot 's avonds zijn daar mensen aan het zonnen, en de Donau daar is voor hen net zoiets als de Moldau voor de Pragers, zowel Praag als Boedapest is zodanig langs een rivier gebouwd dat beide oevers met bouwwerken zich erin weerspiegelen, terwijl Wenen een beetje verder weg ligt van de Donau... daar droomde ik dus over, maar vervolgens was ik alweer in het Boedapester pretpark en wandelde ik daardoorheen, in het Betoverde Kasteel kon de menigte me wel platdrukken, ik voelde me nogal weinig decent in de ton waarin ik gestruikeld was, en toen ik weer opgekrabbeld was, viel ik weer en duikelden ook andere bezoekers van het pretpark over me heen, en

toen ben ik het Betoverde Kasteel maar uitgegaan en keek ik om me heen, ik sprak me moed in, maar ik zag niemand, ik was dus in m'n eentje, de mannen keken niet langer meer naar me, maar ik wilde naar de roetsjbaan om daar in een bootje van grote hoogte naar beneden te razen, zo het water in, en om daar te landen en net als de anderen te genieten van de klets van het schuitje op het water, dus wachtte ik af wie er met me mee zou gaan, maar niemand wilde, de bezoekers waren allemaal met hun tweetjes, het was al avond en van alle kanten waren er stromen mensen, en het draaiende reuzenrad hief hen in gondels omhoog en wel zo hoog dat ze een uitzicht hadden als van een berg, totdat de gondel weer de andere kant op ging, zo ziet nachtelijk Boedapest eruit... en zo kwam het dat ik bij dat landingsmeertje stond en in gepeins was verzonken toen met steeds aanzwellend geraas een bootje van de roetsjbaan naar beneden vloog en op het meertje landde, het bootje stuwde het gezwollen water voor zich uit dat verder dan anders met een machtige plons neerkletste, en ik stond daar van mijn hoofd tot aan mijn sportschoenen drijfmat gespat door het al koude water en was geheel overstuurd. Een paar mensen pakten mijn hand vast en brachten me naar een kraampje waar een man in een witte jas suikerspin om een stokje wikkelde en die suikerspin lachende jonge mensen te koop aanbood, en ik stond daar drijfmat en keek om me heen en daar stond een politieagent, hij had zijn pet op een rare manier opgezet, met de klep omhoog, en een lok zwarte krullen viel over zijn voorhoofd, die pet had hij achterovergetrokken, zodat het eruitzag of hij flink gedronken had... Hij deed een stap in mijn richting en vroeg of hij me kon helpen of zoiets, maar ik schudde mijn hoofd om aan te geven dat ik hem niet verstond, dus vroeg hij het in het Duits en daarna het Slowaaks, en ik knikte en hij bood me zijn hand aan en ik stond te rillen en hij vroeg of ik hier met iemand was, en ik antwoordde van niet, dat ik voor vier dagen uit Praag hierheen was gekomen, maar eigenlijk wilde ik het helemaal niet vertellen, om kort te gaan, die jonge vent trok zich mijn lot aan, ik zag dat hij echt medelijden met me had, hij zei dat ik mijn kleren moest laten drogen, want anders zou ik nog kouvatten, hij vertelde me dat zijn ouders Slowaken waren, en hij verwarmde mijn koude handen met

zijn handen en bood me vervolgens zijn politiejas aan en vroeg me mijn drijfnapte spijkerjack uit te trekken, en zo bestegen we de weg naar de Burcht, en terwijl we zo omhoogliepen, boog hij lichtjes naar me over, en toen drukte ik me tegen hem aan en keek hij vanboven op me neer, hij was lang en die haarlok danste alsmear onder de klep van zijn pet vandaan op zijn voorhoofd, hij had een piepklein snorretje en ik, meneer Hrabal, had zo met die agent helemaal naar Praag willen lopen, ik had het niet koud meer, hij zweeg, hij hield alleen mijn hand vast en had zijn andere om mijn middel geslagen, en opeens probeerde ik zomaar hetzelfde, ik verzamelde er de moed voor, want had iemand hier soms oog voor mij gehad als vrouw? Ben ik soms te oud? En daarna sloeg ik mijn arm om zijn middel en zwegen we, ons passeerden mensen en auto's, wij liepen al over de hoofdweg naar de Burcht, we liepen verder en voor ons verrees de Sint-Stephanuskathedraal, van de zijkanten en van beneden door schijnwerpers verlicht, en toen we bij de zijingang stil bleven staan, werd het ineens pikke-donker, de feestverlichting was gedoofd en wij stonden in het donker, maar des te helderder lichtte beneden Boedapest voor ons op en de straten die naar de kathedraal leidden, de verlichte restaurantjes en cafés, daar klonk opeens zigeunermuziek vandaan, de nachtelijke gasten van Boedapest liepen over de hoofdweg en gingen de verlichte cafés in, en toen liet mijn gids mijn hand los en haalde een sleutelbos uit de zak van zijn dienstjack, hij opende er de deur mee van een zijkapel en bood me zijn hand aan, ik liep toen verder omhoog naar waar hij mij naartoe leidde, hij deed het licht aan bij de wenteltrap en deed het achter zich weer uit, en vervolgens haalde hij een schakelaar over achter een deurtje met ijzerbeslag en toen floepte het licht weer aan, waarna hij me een grote museumzaal met een gotisch gewelf in-trok. En hier nam hij zijn politiejas van mijn schouders, hing die in een kast en ging daarna voor me staan, ik keek stomverbaasd om me heen, ik was in een museum beland waar in de vitrines langs de wanden, in glazen schrijnen, tientallen geborduurde ornatens van priesters rechtop stonden: ornatens van aartsbisschoppen, bisschoppen en prelaten, en die ornatens stonden met hun rug naar me toe gekeerd, ik draaide me om, mijn beschermheer was in een zijzaaltje verdwenen

en overall om me heen werd ik omringd door die van mij afgewende plechtige priestergewaden, het leek net of ze allemaal onthoofd waren, bisschopsmijters stonden bij die ornaten kaarsrecht in de houding op de vloer, als trouwe honden, ik had de stellige indruk dat die ornaten om de torso's hingen van die katholieke hiërarchie, die hier net nog in diep gebed verzonken met de kin tegen de borst gedrukt had gestaan, zodat het leek of de hoofden van de van mij afgekeerde ruggen verdwenen waren of in één klap eraf gehouwen en nu met mijter en al naast hun voeten op de grond stonden... En die vitrines flonkerden flink van het goudstiksel en de gouden gespen en kruisen, wie zou die ornaten toch met goud- en zilverdraad hebben geborduurd? En die vitrines en de naast elkaar geposteerde ornaten werden van bovenaf besprenkeld met neonlicht dat groen-blauwig was, en ik kreeg het beangstigende gevoel dat ik me hier in een panopticum bevond dat elke keer tot leven zou komen, dat de hoofden terug op de torso's zouden wippen, dat al die gewaden zich naar mij om zouden keren en ik voor een kerkelijk tribunaal zou staan... En toen kwam mijn beschermheer, hij had zijn dienstpjet al afgezet, zijn lokken hingen nu vrijelijk langs zijn wangen, hij droeg een dienblad met een heet glas thee in zijn bevende handen, zette het op een tafel neer waar een opengeslagen boek op lag waar de bezoekers van dit museum hun naam in konden schrijven, en sleepte een kerkelijke, met pluche van paars fluweel versierde zetel aan, en te midden van die in vierkante vlakken opgestelde kerkelijke ornaten nam hij me bij de ene hand, daarna ook bij de andere, en liet me langzaam ceremonieel plaatsnemen in de zetel, en daarna hoorde ik hoe hij in een belendende kamer een kast opende, en vervolgens bracht hij me een lang wit priestergewaad, een wit hemd met borduursel rond de mouwen en ter hoogte van de knieën, en die doodernstige knapperd van me verzocht me die priesterrochet, ofwel dat hemd, aan te trekken... en me langzaam te ontspannen en behaaglijk te voelen, ik mocht zolang ik wilde hier blijven, want hij was hier de bewaker van al deze kleinodiën, tot de ochtend mocht ik hier blijven... en ik was al opgekikkerd en aanvaardde dit mazzeltje volgaarne, ik deed mijn kleren uit, trok dat naar fosfor riekende hemd over mijn hoofd en ging weer zitten, maar voor-

dat ik ging zitten, schrok ik, want achter mijn zetel floepte een grote vitrine aan en daarin lagen op rode kussentjes twee koningskronen met daaronder kruiselingen scepters met briljanten en robijnen, en al die edelstenen werden alleen voor mij verlicht, voor mij voor wie vandaag niemand oog had gehad, ook al had ik mezelf nog zo opgedrongen, niemand had met me mee gewild, niet naar het toverkasteel, niet naar de roetsjbaan, zelfs niet naar het reuzenrad, waarvan de gondels in de vorm van een zwaan zo ronddraaiden dat vandaar op het dode punt niet alleen Boedapest te zien was, maar ook aan de andere kant de Burcht, en op dat moment was ik enthousiast om wat ik zag, en verdrietig omdat tijdens die twee dagen dat ik hier al verbleef, niemand oog voor me had gehad, ik kende natuurlijk wel die mannenblikken, maar ik moest helemaal naar Boedapest reizen om vast te stellen dat ik al oud begon te worden, oud, maar hier was ik nu als een koningin, een keizerin, aanwezig bij een plechtige ceremonie, en hier was die jonge vent, die politieagent in uniform en ook nog Slowaak, die wel oog voor me had en blij was dat hij me tegen was gekomen, ik voelde dat we van dezelfde bloedgroep waren en dat ik dus eigenlijk toch niet vergeefs had geleefd nu me dit moment vergund was waar ik misschien wel naartoe had moeten leven, maar dat ik al niet meer had verwacht, want ik zou nooit hebben geloofd dat mijn prins in het uniform van een Boedapester diender aan me zou verschijnen... en zo zat ik daar gekleed in een priesterhemd, maar dat was nog niet alles, mijn politieagent bracht me een warm paars ornaat, ik stak mijn armen naar voren en hij hielp me met het aantrekken van dit gewaad, het zat lekker warm, als een verendek, en daarna reikte hij het dienblad aan, ging zelf op een krukje zitten en bekeek me, hij keek naar me op, want ik zat in de zetel van de aartsbisschop, zoals hij me vertelde... en daarna keek hij op zijn horloge en hoorde ik hoe zich zijn voetstappen verwijderden, ik hoorde hoe er iets in een apparaat tinkelde, daarna nog eens en weer een keer, daarna kwamen zijn voetstappen weer dichterbij, hij kwam opnieuw binnen en noteerde iets in een opschriftboekje, hij was zeker naar de prikklok gegaan om te bewijzen dat hij zijn ronde door het museum en alle tentoonstellingsruimten had voltooid, en ik was intussen al mijn jaren doorgelopen

en was tot de slotsom gekomen dat ik, zoals ik nu ben, al een oude vrijster begon te worden van wie de drie verlovingen die ze had gekend daarop waren uitgedraaid dat ze nu niet onder de pannen was, dat ze aldoor had gejoekt dat ze helemaal niet wilde trouwen en niet eens meer verliefd zou willen worden... en mijn beschermheer was verdrietig en haalde zijn schouders op, en toen ik slokje voor slokje mijn thee had opgedronken en hij het zilveren dienblad weg had gebracht, ging hij weer op het krukje aan mijn voeten zitten, hij sloeg zijn handen om zijn knie, hij zat daar van me afgewend, en eerst aarzelde ik en daarna verzamelde ik de moed om hem over zijn haar te strelen en daarna nog een keer, maar hij had zijn been opgetrokken dat hij met zijn handen onder de knie vasthield en wipte er lichtjes mee op en neer, hij sloot er zijn ogen bij alsof ik zijn moeder was die hem liefdevol over zijn haren streek... en het was doodstil hier, ver weg in de museumvertrekken tikte de prikklok, buiten reden auto's langs, was geroezemoes te horen dat dichterbij kwam en zich weer verwijderde, en ik zat hier in een museum en tegenover me en om me heen straalden me de ornaten in de glazen vitrines tegemoet, die daarin plechtstatig rechtop stonden met hun hoofd afgewend, en priesters van hoge kerkelijke hiërarchieën baden voor me, ik zag hun gevouwen handen aan de andere kant, handen die met ringen gesierd waren en die niet voor mij baden en niet voor deze juut, maar voor het moment dat we hier zaten, met afgewend hoofd keken we elk een andere kant op, elk met de blik op het eigen levenslot, tot op de bodem van ons leven, misschien zouden we dit moment ook die tweede bodem ontwaren, met die bisschoppelijke parel op de bodem van de afgrond... Daarna deed de jonge agent opnieuw zijn ronde door de aan hem toevertrouwde kamers en kloostergangen, de prikklok tinkelde toen hij zijn rondje afstempelde, opnieuw keerden de stappen van zijn dienst schoenen terug, moeizaam maar onverbiddelijk, opnieuw wierp hij me een tedere blik toe, streelde mijn schouder, kneep zijn ogen half toe en schudde met zijn hoofd alsof hij me op de bodem van zijn ogen afwoog, ja of nee, daarna ging hij op het krukje zitten, sloeg zijn ene been over het andere, over zijn knie die hij met zijn vingers stijf omspande, boog zijn hoofd naar achteren en legde het op

mijn knie, ik streeelde het teder, maar daarna verstijfde mijn hand, ik voelde zijn haar en zijn schedel onder mijn handpalm en sloot mijn ogen, daarna verstijfden we beiden, en wel zo lang als een dutje kan duren, we vielen in slaap en werden beiden tegelijkertijd wakker, maar ik wist dat hij niet geslapen had, hij was aldoor waakzaam gebleven, hij had niet alleen alle vertrekken beluisterd van de abdij waaraan het museum grensde, maar ook de hele kathedraal, die hij waarschijnlijk het beste met gesloten oogleden bewaakte... en zomaar uit het niets begon hij te vertellen dat zijn ouders eigenlijk op-en-top Duits waren, dat ze van het Tatragebergte kwamen, dat zijn opa een groentezaak had, dat hij groente leverde aan de hotels in de Tatra, dat ze zelfs dienstmeisjes hadden, Slowaakse, elk jaar een ander, want elk jaar raakte een van die meiden zwanger en stuurde oma ze daarom naar huis. Zijn moeder kon zich nog herinneren dat één zo'n dienstmeisje Otylia Vranská heette en dat ook zij zwanger raakte en op een goeie dag was ze vertrokken, maar ook opalief was ervandoor, hij was destijds nog jong, vijfendertig, en hij had een gouden tand, niet dat die echt nodig was, maar hij had een hoektand bij zich laten trekken en daarvoor in de plaats een gouden tand laten plaatsen om er goede sier mee te maken... een blondharige vent met een gouden tand... sprak de schatbewaarder in uniform, hij zat nog steeds op het krukje en vertelde vol weemoed... daarna verhief hij zich, stond moeizaam op en keek me even diep in de ogen, en ik zag dat hij ouder was dan ik dacht, ik schrok een beetje van zijn ogen, vooral schrok ik ervan dat hij zo aanwezig was en dat hij zelfs een verschoven oog had, dat hij zwarte haarlokken had, maar één oog was blauw, als een scherfje blauw aardewerk uit Modra in Slowakije... en hij daalde weer het trapje af en ik hoorde de prikklok, maar die prikklok klikte nu onheilspellend, de klokken van de toren van de kathedraal sloegen middernacht, langzaam, uur na uur, en uit de kathedraal dreunde met vertraging de weerklink van de klokken, ik keek om me heen en de vitrines waren nu nog plechtiger, nog meer vulde zich het binnenste van die ornaten met reeds lang gestorven lichamen, en ik had de indruk dat ik oog in oog stond met een kerkgericht, met de inquisitie die een vonnis over mij moest vellen... en mijn kleren waren al lang en breed

droog, ineens wilde ik hiervandaan weg, maar ik had goed gehoord dat toen we dit museum binnentraden, mijn bewaker de deur met een sleutel had afgesloten... en toen kwamen zijn stappen weer dichterbij, daar stond hij weer met die rare sleutel van de prikklok in zijn hand, hij keek me aan, hij schatte me in, ik zag dat hij niet tot op de bodem van mijn ogen keek, maar nog dieper, ik zei zachtjes... Waarschijnlijk moest ik maar eens opstappen... Dat niet, nee, dat nog niet... en hij pakte de sleutel van een vitrine met koninklijke kronen en opende die ermee, daarna nam hij de kroon van een koningin in zijn handen en kwam die plechtig aandragen zodat ik net zo lang naar dat prachtige ding kon kijken als ik maar wilde... zijn handen beefden en de ket-tinkjes die als versieringen aan de bovenkant van de kroon zaten, met elkaar waren verbonden, rammelden en mijn schatbewaarder hief die kroon omhoog en ik dacht al dat die ornaten in de vitrines zich zouden omdraaien, want ik zag de gelaten van bisschoppen en aartsbis-choppen al naar me kijken en jaknikken, en mijn bewaker zette me de kroon op mijn rossige haardos, deed een stapje achteruit en keek me aan en glimlachte, maar zijn glimlach deed me eerder denken aan een glimlach zonder gelaat, net of zijn gelaat eraf was gevallen en alleen zijn schedel met mensenogen was overgebleven... daarna pakte hij het krukje en draaide het zodanig bij dat hij me aan kon kijken, en ging door met vertellen... Zoals ik al zei, mijn moeder vertelde het me en vroeg me het niet verder te vertellen, aan niemand, maar toen dat dienstmeisje Otýlia Vranská verdwenen was en ook opalief, verscheen er een week later in de krant een bericht met foto's erbij en dat bericht vertelde dat er in een trein naar Košice een koffer was gevonden en dat, toen ze die opengemaakt hadden omdat niemand zich hiervoor had gemeld, daar de armen en benen van een vrouw in waren aange-troffen, en dat er ook een koffer in een trein in het station van Brati-slava was gevonden, en toen zich daar ook niemand voor gemeld had, trof men daarin de romp van een naakte vrouw aan en een afgehakt hoofd, kennelijk van de jonge vrouw, en verder was erin te lezen dat de inhoud van beide koffers elk in een laken was gewikkeld... en er stond ook nog bij, vertelde hij en hij haalde uit zijn politieblouse een oude opgevouwen krant in een envelop en opende die voorzichtig

waarna hij vervolgde... Ik kreeg dit van mijn moeder en u bent de eerste aan wie ik dit vertel, u bent de eerste tegen wie ik zeg dat wat zo lang geleden is gebeurd, mij nog steeds beangstigt... want later stond er in de krant... Hij opende een tweede envelop en haalde er een vergeelde, een paar keer dubbelgevouwen krant uit... In deze krant staat dat de vermoorde vrouw inderdaad Otylia Vranská was en dat ze voor het laatst gezien was in cafetaria Koruna, in gezelschap van een blondharige man met een gouden hoektand... sprak hij en vouwde de kranten weer zorgvuldig op en stak deze terug in de enveloppen en deed de knoop van zijn uniformblouse dicht... Dank u, dank u dat u mij hebt willen aanhoren, ik heb namelijk ook één gouden tand, zei hij en ontblootte zijn bovenlip en inderdaad, zijn hoektand flonkerde onder die lip met het snorretje en verdween daarna weer toen mijn bewaker de lip met zijn vinger terug had geschoven... Weet u, voegde hij eraan toe, bij ons thuis werd Duits, Slowaaks, maar vooral Hongaars gesproken, wanneer we opa gingen feliciteren en wij die felicitatie niet in het Hongaars zeiden, dan kregen we er met de zweep van langs... zei hij en ik wilde al met behulp van mijn handen uit de zetel opstaan, maar mijn benen waren verlamd, ik probeerde het nog een keer, ik boog me voorover en mijn bewaker stak, alsof hij dit al verwacht had, zijn handen naar voren en pakte voorzichtig de koninklijke kroon van mijn hoofd en legde die weer terug op het kussentje in de vitrine, hij sloot de schrijn af en legde de sleutel weer daar neer waar hij hem vandaan had gehaald... ik zei... Ik wil naar huis, naar mijn hotel... maar hij zei zachtjes... Straks pas, straks, u bent de enige vertrouwenspersoon die ik heb, ik zal in Praag bij u langskomen... ik fluis-terde... Ik wil naar mijn hotel, ik wil al naar huis... als u mij uw adres geeft, kom ik u in Praag bezoeken... geeft u mij mijn handtasje aan... en ik zocht erin, maar mijn vingers beefden zo hevig dat ik mijn lippenstift en een zakmesje en brieven op mijn schoot gooide... hij sprak zacht... U hoeft me alleen maar te zeggen waar u woont, beloof het me, want ik wil bij u langskomen, anders laat ik u niet gaan, zweer dat u me uitnodigt naar Praag te komen, dan wandelen we samen naar uw Burcht, zweer het... en ik wist dat er in de vitrines om me heen ornatens stonden van dode bisschoppen en kardinalen, ik wist dat

achter me twee keizerlijk-koninklijke kronen lagen... ik stak mijn vingers in de lucht en zei... ik zweer dat ik u uit zal nodigen, en ik dicteerde hem mijn adres... mijn bewaker noteerde het in zijn opschrijfboekje, daarna pakte hij met twee vingers mijn pas uit mijn geopende handtasje, sloeg die open, en ja, knikte hij, en schoof de pas weer terug als door de gleuf van een brievenbus... Maar ik wil nu naar mijn hotel, ik wil nu naar huis, fluisterde ik hikkend, en hij zei... Als u wilt weten dat ik u geloof, trek uw eigen kleren weer aan, want die zijn al droog, ik heb ze op de radiator te drogen gelegd, en hij draaide zich om en ik reikte hem dat warme paarse ornaat aan, daarna trok ik die priesteralbe over mijn hoofd uit, dat witte onderhemd... hij pakte het habijt aan zonder om te kijken en reikte me mijn ondergoed, spijkerbroek en sokken aan en mijn nog natte Adidas-gympen en ik trok alles met de nodige moeite aan, ik worstelde me in mijn kleren, maar ik kon mijn rits niet dichtkrijgen totdat ik uitademde en ik de rits met de blouse dicht kon trekken... en mijn bewaker pakte de sleutels en toen hij me aankeek, schrok ik me een hoedje, want hij zag er weer net zo uit als toen we naar de kathedraal gelopen waren, hij zag er weer verliefd uit, hij zette zijn dienstpjet op en vroeg me zijn lokken onder zijn pjet terug te duwen, en toen werd ik weer degene die ik even ervoor was geweest, en mijn benen droegen me zoals toen we het museum binnentraden, en hij glimlachte en zei... O ja, zoals we elkaar hebben beloofd, ik heb morgen vrij en u logeert in het Carlton-hotel, ik kom u ophalen en dan gaan we naar het zwembad op het Margaretha-eiland of naar café Hungaria, ik houd namelijk van u, ik ben verliefd, en omdat ik zo verliefd ben op u, zal ik u op de terugweg wat bijschijnen... en hij opende het kastje, pakte de hendel en haalde die met een machtige zwaai over, de contactpunten vonkten en de hele kathedraal was ineens weer net zoals toen we aan waren gekomen, helemaal verlicht, tot in de toppen van de torens, we renden de wenteltrap af en hij deed de deur van het slot, hij kuste me lichtjes op de mond en ik voelde die gouden tand van hem met mijn tong... en vervolgens liep ik fier verder en de kathedraal stond weer helemaal in lichtelaaie, net als daarboven in het museum die twee keizerlijk-koninklijke kronen, ik liep verder en de mensen die de cafés uitkwamen of nog op en neer

liepen op het Bastion om te zien hoe Boedapest eruitzag, hieven hun hoofden en verbaasden zich, alleen ik verbaasde me niet, meneer Hrabal, want ik wist dat mijn schatbewaarder ter ere van mij de schijnwerpers had aangedaan, want hij wilde me op mijn pad bijschijnen...

Ik zit nu in de bus naar Kersko, ik ben op weg naar mijn zwerfkatten, ik vertelde wat mij is verteld, ik stel nu zelfs vast dat ik ook het gesprokene zo kan vertragen dat ik het op de ramen van de chauffeurscabine met een typemachine overgetikt voor me zie staan, dat is mijn manier van schrijven, ik zie dat wat ik vertel al zo'n beetje op welk vlak dan ook wordt afgedrukt, ook nu ik er in de bus aan terugdenk of als ik op bed lig en niet kan slapen, of als ik wakker word en tot de ochtend de slaap niet meer kan vatten, ja, dan zie ik dat in het donker voor me op een vrij groot vlak, zoals vroeger in de grote steden op een lichtkrant het laatste nieuws letter voor letter werd getikt, dan zie ik voor me wat ik aan het vertellen ben, alsof dat via de oplichtende toetsen van een grote, in het donker gedompelde typemachine, toetsen die als sterren aan de hemel opduiken, wordt uitgetypt, ik denk er zelfs nu in de bus aan terug dat ik een andere keer, wanneer ik wat ik zeg of wat tegen me gezegd is, terugspoel, dat ik dan de kusentjes van mijn vingertoppen op het ritme van het vertraagde schrijven op de juiste letters plaats, ja zelfs, dat ik die tekst van mij er met mijn vingers af pel en rechtstreeks in mijn hersens overbreng, waar wit papier van A4-formaat ligt opgerold... dat zijn me rare dingen, net zoals mijn kamertje me vanaf 's ochtends vroeg gedurende de dag steeds meer pijn begint te doen, of de autobus of de metro, en ten slotte ook de hele zichtbare wereld die me omringt... Natuurlijk, ik plunder mijn eigen toko, want ik had maar bar weinig over dat geval met die dame gehoord, het was een vrij kort krantenberichtje over die Otylia Vranská en die opa met zijn gouden tand die net als Otylia voorgoed uit huis verdwenen was, natuurlijk, ook dat voorval met die drijfmatte dame in Boedapest en hoe de bewaker van het museum haar kleren droogde en 's nachts zowaar de feestverlichting voor haar had ontstoken, maar de rest, dat heb ik er zelf bij bedacht, dat is mijn speelse mystificatie, mijn vermaak, mijn doodernstige spel, mijn paranoïde-kritische methode, die kunst van Salvador Dalí... zonder zelf

gek te hoeven zijn zie ik dingen alsof ik psychisch gestoord ben... In de krant stond, ik geloof in de *Národní politika*,⁵ dat het met de afgesneden lichaamsdelen van Otýlia Vranská vakwerk was geweest, waarschijnlijk van een chirurg of slager... een brandende giraf, een brandende zwaan... een felverlichte nachtelijke kathedraal... Goethe liet in een briefroman in plaats van zichzelf de jonge Werther zich doodschieten. De *Ich*-verteller bleef leven en ook ik bleef springlevend, onnodig om te zeggen... Zou jij, Dubenka, om mij een plezier te doen de in duisternis verzonken Praagse kathedraal in het licht van schijnwerpers kunnen zetten? De feestverlichting voor me aandoen? Der ohne Ejakulation gewordene Mensch? Ik ben een genezen verklaarde geheelonthouder, maar wanneer ik in m'n sas ben, schenk ik me in plaats van Pitralon⁶ een glaasje Courvoisier in... De Duitsers hebben rare gezegdes: een jonge arts kan wel drie begraafplaatsen vullen.

PS

In De Gouden Tijger loopt elke dag dat het café open is, een kaalhoofdige vijftiger met de handen in de zakken tussen de tafels door. Met een ernstig gezicht blijft hij bij een tafel staan en zegt... U bent allemaal gearresteerd... luitenant-generaal Carda... drogist Hanzlík van FC Sparta Košíře... Een andere keer zegt hij... Zat u niet in voorarrest? Zo te zien niet. En zo ja, vat het dan sportief op... Weer een andere keer zegt hij... U hebt geluk, kameraad Carda is waarschijnlijk op oefening... Neem geen warm ondergoed mee... sorry... drogist Hanzlík uit Košíře... Of weer een andere keer... Heren, de luitenant-generaal heeft een uitgaansverbod ingesteld... En dan loopt hij met de handen in de zakken naar de keuken, komt weer terug en haalt één hand uit zijn zak, maakt een gedachtestreepje in de lucht en zegt... Sorry...

[april 1989]⁷